

**Böröczkyné
Verebélyi Zsuzsanna**

DEVIZÁS ÜGYLETEK

ADÓZÁSI ÉS SZÁMVITELI ÚTMUTATÓJA

adónavigátor
KÖNYVEK

www.adonavigator.hu

— |

| —

— |

| —

**Böröczkyné
Verebélyi Zsuzsanna**

DEVIZÁS ÜGYLETEK

ADÓZÁSI ÉS SZÁMVITELI ÚTMUTATÓJA

adónavigátor
KÖNYVEK

www.adonavigator.hu

Szerző:
Böröczkyné Verebélyi Zsuzsanna

Bármilyen másolás, sokszorosítás, illetve adatfeldolgozó rendszerben történő tárolás a kiadó előzetes írásbeli hozzájárulása nélkül tilos. Az itt közölt információk kizárólag az olvasó személyes használatára készültek. Jelen mű felhasználása más könyvekben, adatbázisokban csak a kiadó előzetes írásbeli hozzájárulásával lehetséges.

A szerző és a kiadó a tőle elvárható legnagyobb gondossággal járt el a könyv elkészítése során. A könyvben található esetleges hibákért, használatukból eredő esetleges károkért sem a szerző, sem a kiadó nem vállal semminemű felelősséget!

A kiadó számára minden jog fenntartva!

Kiadó:
Adónavigátor Tanácsadó Kft.
www.adonavigator.hu

Felelős kiadó:
Böröczky Zoltán
ügyvezető

Lektorálta:
Gottgeisl Rita

Korrektor:
Botos Ildikó

Nyomdai előkészítés:
KAtypo Bt.

Kézirat lezárva:
2011. szeptember 15.

ISBN 978-963-08-2521-4

TARTALOM

AJÁNLÁS.....	9
BEVEZETÉS	11
1. AZ ÁRFOLYAMOK.....	15
1.1. Választott árfolyam.....	16
1.1.1. MNB-árfolyam vagy középárfolyam	16
1.1.2. Vételi vagy eladási árfolyam	19
1.1.3. Teendők.....	21
1.2 Könyv szerinti érték	21
1.2.1. FIFO módszer	23
1.2.2. Átlagáras módszer	24
1.2.3. Összehasonlítás.....	26
2. DEVIZÁS ESZKÖZÖK.....	27
2.1.1. Vevőkövetelések	30
2.1.2. Váltókövetelések	33
2.1.3. Adott előlegek	34
2.1.3.1. Beruházásra adott előlegek.....	34
2.1.3.2. Készletekre adott előlegek	37
2.1.4. Elszámolásra kiadott előleg.....	40
2.1.5. Időarányos kamatok értékelése.....	44
2.2 Külföldi pénznemre szóló értékpapír	47
2.3. Pénzeszközök	49
2.3.1. Forintért vásárolt valuta, deviza	49
2.3.2. Pénzeszközök közötti átvezetések.....	51
2.3.3. Jegyzett tőkére történő befizetés	55
2.3.4. Devizában teljesített pótbefizetés.....	57

6 | TARTALOM

3. DEVIZÁS FORRÁSOK	59
3.1. Külföldi pénznemre szóló kötelezettség	61
3.1.1. Szállítói kötelezettségek	61
3.1.2. Vevőktől kapott előleg	64
3.1.3. Devizában felvett hitel	67
3.1.4. Folyószámlahitel.....	70
3.1.5. A devizás hitelek átváltása.....	74
3.2. Kibocsátott értékpapír	77
4. EGYÉB SPECIÁLIS DEVIZÁS ESETEK	79
4.1. Devizaalapú ügyletek	80
4.2. Kompenzáció vagy barter?	84
4.2.1. Kompenzáció.....	84
4.2.2. Barterügyletek.....	89
5. ÉV VÉGI ÁTÉRTÉKELÉS	93
5.1. Mit érint az átértékelés?	94
5.2. Az év végi értékelés könyvelése	95
5.3. Devizaalapú tételek átértékelése	101
5.4. Beruházáshoz kapcsolódó kötelezettség	103
5.5. Az átértékelés elhatárolásának lehetősége	107
5.5.1. Halaszott ráfordítások	107
5.5.2. Céltartalékképzés	110
5.5.3. Lekötött tartalék.....	112
5.5.4. Példa az A–C (aktív elhatárolás – céltartalék) témakörre	112
6. DEVIZÁS TÉTELEK AZ ADÓTÖRVÉNYBEN	121
6.1. Általános forgalmi adó	122
6.1.1. Az áfatörvény szerinti árfolyam	122
6.1.2. Devizában áthárított áfa	126
6.1.3. Devizás végszámla.....	130
6.1.5. A gyűjtőszámla	135

6.2. Társasági adó	139
6.3. Személyi jövedelemadó	142
6.3.1. Devizás munkabér számfejtése	142
6.3.2. Kiküldetésre járó napidíjak valutában	144
6.3.3. Osztalék fizetése devizában.....	147
7. ÁTTÉRÉS DEVIZÁS KÖNYVVEZETÉSRE	151
7.1. <i>Törvényi háttér</i>	152
7.2. <i>Funkcionális pénznem</i>	155
7.3. <i>A devizaváltás esetei</i>	158
7.4. <i>A devizaáttérés folyamata</i>	159
7.4.1. <i>Döntés az áttérésről</i>	160
7.4.2. <i>Áttérés előtti utolsó üzleti év zárása</i>	161
7.4.3. <i>Az áttérési mérleg készítése</i>	162
7.4.4. <i>Az első devizás üzleti év</i>	166
7.5. <i>Az áttérés hatása a társasági adóra</i>	167
7.6. <i>Példa a devizaáttérésre</i>	168
ZÁRSZÓ	175
TÖRVÉNYI HIVATKOZÁSOK	177

— |

| —

— |

| —

AJÁNLÁS

A szabad piaci körülmények között bárki bármilyen értékmérőben megállapodhat, számlázhat, fizethet, devizaalapra helyezhet bármit, de még akár uncia aranyon is alapulhat egy-egy érték. A könyvelés első pillantásra csak számok rendezett halmaza, de ezek a számok értékeket takarnak! Ezeket az értékeket pedig ki kell tudni fejezni, meg kell feleltetni, át kell számítani egy értékmérőre, folyton-folyvást. Kőkemény matematika, bűvészkedés a számokkal úgy, hogy közben az érték állandó. Tudni kell, hogy mi minek felel meg, és ezt különösen megnehezíti a negyedik dimenzió: az idő. Az értékek, arányok, árfolyamok, keresztárfolyamok folyamatosan változnak, és ezt a számvitelben követni kell. Óriási munka, még nagyobb hibalehetőség: a sok kis különbségből komoly eltérések adódhatnak. Ehhez a kihíváshoz elengedhetetlen, hogy az értékek kifejezése egyértelmű, kiszámítható, mindenki számára érthető és elfogadható, és főképp következetes legyen.

Ehhez ismerni és alkalmazni kell a vonatkozó előírásokat, azok változásait, valamint ki kell alakítani azt a megfelelő és részletes módszertant, ami minden egyes lépéshez megfelelő választ ad az átszámítások bonyolult kérdéseire. Ennek megalapozására született ez a jól szerkesztett, a teljesség igényére törekvő könyv, amely a téma minden kérdésére választ keres. Segítségével átfogó és részletes információkat kapunk a problémákról, azok lehetséges kezeléséről, az azokra vonatkozó előírásokról. A számpéldák, kontírozások és „akasztófák“ elősegítik a gyakorlati alkalmazást, elősegítik a határozott, magabiztos és következetes devizás könyvelést. A könyv kitér a téma szinte minden problémájára: egyben külkereskedelmi számviteli kézikönyv, megoldást kínál

10 | AJÁNLÁS

a kapcsolódó számvitel-politikai döntésekhez, segítséget nyújt a devizás hitelek értékelésének sokrétű problémáira. Használatával magabiztosan tudjuk alátámasztani az előírászerűen és következetesen alkalmazott módszerek megfelelőségét, megelőzhetjük a szinte kivitelezhetetlenül bonyolult utólagos javításokat és módosításokat.

Takács Tibor

BEVEZETŐ

Nincs ma ember, akit ne érdekelne, hogyan is áll az árfolyam. Van, aki csak a saját devizahitele miatt érdeklődik, és vannak, akik az ingadozó árfolyamból hasznot kívánnak húzni.

A mai világban a vállalkozások többségének nem kell importőrré vagy exportőrré válnia ahhoz, hogy érdekelje az árfolyam ingadozásának a hatása. Belföldi vállalkozások is előszeretettel alkalmazzák egymás között az áruk devizában történő rögzítését. A devizában vagy devizaalapon felvett hitelek pedig a vállalkozások ezreit is érintik.

Ez a könyv most nem azoknak készült, akik az árfolyamkockázatot elszenvedik. Ezt a könyvet most azoknak szánom, akiknek ezt a számviteli nyilvántartásban rögzíteni kell, azaz a könyvelőknek.

Természetesen nem tilos a cégvezetőknek sem forgatni, de akkor tőlük most kérek elnézést a sok könyvelési tételért.

Könyvvizsgálói tapasztalatom szerint még nagyon sokat kell ebben a témában tanulnunk. Az év végi beszámolók auditálásakor a felmerült hibák nagy része abból adódik, hogy az ügylet devizás és azt nem megfelelően értékelték. Ekkor sokan arra hivatkoznak, hogy végeredményképpen az eredményre gyakorolt hatása kiegyenlítődik. Fel kell azonban hívni a figyelmet arra, az adózás szempontjából sokszor nem mindegy, hogy az melyik eredménykategória része.

És mint könyvvizsgáló, a számviteli törvény betartását is fontosnak tartom, mert a számviteli fejelem megsértése ugyan-

olyan hiba, mint például egy nem megfelelő tartalommal kiállított számla.

Az összemérés elvére a könyvemben is többször fogok hivatkozni. Az árfolyamnyereségek és árfolyamvesztések helyes megállapítása a bevételek és ráfordítások elszámolásában nagy szerepet játszik. És akkor nem kell tovább menni, mint például a nyereségminimum szerinti társaságiadó-fizetési kötelezettséget.

Ja! És semmiképpen ne felejtjük el a 2011-től érvényes szabályt, miszerint a vállalkozások 500 ezer forintig terjedő mulasztási bírsággal sújthatók, ha beszámolójukat részben vagy egészben nem a számviteli törvénynek megfelelően állították össze.

Azt hiszem, kezdted érteni, miért is fontos ezzel foglalkozni.

Ezzel a témával évekkal ezelőtt a kötelező továbbképzés is foglalkozott. Talán ott fogalmazódott meg a gondolat először: rendet kellene tenni a könyvelők fejében.

Amikor az előadáson arról volt szó, hogy egy adott napon az állománynövekedéseket a választott árfolyamon, az állománycsökkenéseket pedig bekerülési értéken (azaz könyv szerinti értéken) kell könyvelni, akkor volt egy hallgató, aki azt mondta, hogy ez szerinte nem igaz. Azzal indokolta állítását, hogy a könyvelőprogramok nem tudnak naponta több árfolyamot kezelni. Egy naphoz csak egy árfolyamot írhat, ezért ő a kiadásokat is napi választott árfolyamon könyveli.

Remélem, azóta ő is tudja, hogy rosszul gondolta, és a programban is megkereste a helyes alkalmazás lehetőségét.

Az elképzelésemet pedig könyvírásra váltottam. Az utolsó csepp az volt, amikor az interneten található különböző írások és a fórumokon történő „találgatások” kapcsán néhány olyan durva szakmai hibát olvastam, amit már nem tudtam szó nélkül hagyni.

A könyvben sokszor fogok arra hivatkozni, hogy „erről még később olvashatsz”. Ennek oka, hogy bár a témát fejezetekre tagoltam, azt mégsem lehet egymástól elkülöníteni. Az egyik téma a másakra épül, ezért nem részeiben, hanem egészében kell a könyvet olvasni és alkalmazni.

A könyv ezért sem könnyű olvasmány. A készítésekor igyekeztem mindent példával alátámasztani, és a sokszor nem könnyű törvényi szövegezést hétköznapi nyelvre lefordítani.

Egy-egy példánál megpróbálhatod, hogy az elméleti részének olvasása után a feladat megoldását letakarva először egy papíron megoldod, és a végén leellenőrzöd. Ez nem dolgozat, és nem is jár érte rossz jegy, ha nem sikerül. Ezt kizárólag magadnak csinálod, hogy tudd, nemcsak olvasod, hanem érted is, amit csinálsz.

Jó olvasást és jó számolást kívánok!

Böröczkyné Verebélyi Zsuzsanna

— |

| —

— |

| —

AZ ÁRFOLYAMOK

Egy könyvben, ami a devizás ügyletekről szól, nem is lehet más az első fejezet, mint az árfolyamok kérdésének tisztázása. Később számos helyen már csak azt fogom írni, hogy „választott árfolyam” vagy „könyv szerinti érték”, és ekkor már biztos vagyok benne, hogy mindenkiben tisztázódott, mit is kell itt alkalmazni.

1.1. Választott árfolyam

A választott árfolyammal leggyakrabban két esetben foglalkozunk. Egyrészt a devizában fennálló eszközök és források bekerülési értékének meghatározásakor játszanak fontos szerepet, másrészt az év végi értékeléskor is ezt kell alkalmazni.

1.1.1. MNB-árfolyam vagy középárfolyam

A választott árfolyam nem más, mint amit a vállalkozó számviteli politikájában rögzít. Természetesen nem arról van szó, hogy mindenki magának képez egy neki tetsző árfolyamot. A leggyakrabban a vállalkozók az MNB által közzétett hivatalos árfolyamot választják. Talán a könyv végére az is kiderül, hogy miért ez a legnépszerűbb.

Persze van más lehetőség is, ezt találjuk meg a számviteli törvény 60. §-ában.

§

60. § (4) A valutakészlet, a devizaszámlán lévő deviza, a külföldi pénzürtékre szóló követelés, befektetett pénzügyi eszköz, értékpapír (együtt: külföldi pénzürtékre szóló eszköz), illetve kötelezettség (1)–(2) bekezdés szerinti forintértékének meghatározásakor a valutát, a devizát – a választott – hitelintézet által meghirdetett devizavételi és devizaeladási árfolyamának átlagán, vagy a Magyar Nemzeti Bank által közzétett, hivatalos devizaárfolyamon kell forintra átszámítani.

Mindez azt jelenti, hogy már a főszabály két lehetőség közül enged választani. Vagy egy hitelintézet által közzétett devizavételi és devizaeladási árfolyam átlagát választjuk, vagy pedig az

MNB-árfolyamot. Az utóbbi nem szorul magyarázatra. A Magyar Nemzeti Bank minden munkanapra közzétesz egyetlen árfolyamot. Itt nincs vételi vagy eladási árfolyam. Egyetlen árfolyam van, ezt kell alkalmaznunk.

A másik lehetőség szerint választunk egy hitelintézetet – ami nem biztos, hogy a mi számlavezető bankunk, lehet akár más is –, és az általuk közzétett devizavételi és devizaeladási árfolyamnak vesszük az átlagát.

Mire kell itt figyelni?

A hitelintézetek nemcsak deviza-, hanem valutaárfolyamokat is tesznek közzé. A kettő pedig nem ugyanaz. Sokan szinonimaként használják e két fogalmat, ez azonban nem helyes. Bár mindkettő más pénznemben kifizetett értéket képvisel, a két fogalom nem azonos.

A valuta valamely ország (országcsoport) törvényes fizetési eszköze egy más ország fizetési forgalmában, annak fizikai megjelenési formájában. Például Magyarországon valuta egy USA-dollárbankjegy vagy az euró magyarországi bevezetéséig (ha egyáltalán lesz ilyen) az eurós papírpénz, maga a kézzel fogható bankjegy vagy az érme.

A deviza ezzel szemben valamilyen valutára szóló követelést testesít meg, ez egy nemzetközi elszámolásra szolgáló fizetőeszköz. Így például deviza Magyarországon a dollárra szóló banki betét, folyószámla, utazási csekk, utalvány, átutalás, hitellel, a dollárra szóló értékpapírok.

Míg a valuta készpénz, a deviza számlapénz formájában jelenik meg.

Ennek megfelelően a deviza és a valuta árfolyamai is különbözőek.

A pénzintézetek nemcsak vételi és eladási árfolyamot tesznek közzé, hanem az úgynevezett középárfolyamot is, ami gyakorlatilag a vételi és eladási árfolyam átlaga. Aki tehát ezt kívánja alkalmazni, annak a választott hitelintézet által közzétett deviza-középárfolyamot kell figyelnie.

A korábbi években többször előfordult, hogy a pénzintézetek naponta több árfolyamot is kiadtak, ezért szükségessé vált annak

a szabályozása, hogy a választott árfolyamnak melyiket kell tekinteni.

Egy évvel ezelőtt a törvényalkotó kívánta ezt szabályozni, és úgy döntött, hogy a napi utolsó árfolyam a számviteli elszámolás alapja. Ez azonban a gyakorlatban végtelen számú problémát generált, ráadásul azok hatása közel nem volt arányban az okozott probléma nagyságával.

Szerencsére egy évvel később belátták, hogy ezt törvényi szinten nem lehet szabályozni, ezért 2011-től (2010-re már alkalmazható módon) úgy szabályoz a számviteli törvény 60. § (10) bekezdése, hogy napi többszöri árfolyam esetén a számviteli politikában meghatározott módon kell eljárni.

Ezért ennek meghatározása elkerülhetetlen.

Javaslatom szerint úgy kell meghatározni az alkalmazandó árfolyamot, hogy a gazdasági esemény felmerülésekor utoljára közzétett árfolyamot kell alkalmazni, melyet a gazdasági eseményt dokumentáló bizonylaton fel kell tüntetni.

Gyakran előfordul, hogy egy délelőtt kiállított eurós értékesítéskor még nem ismerjük a napi árfolyamot (mert például azt csak délután kettőkor teszik közzé), de nekünk az áfatörvény hatályos szabálya szerint fel kell tüntetni az áthárított áfa mértékét forintban kifejezve.

Muszáj tehát valamit a számlára ráírni, és jobb híján ez az utoljára közzétett (tehát az előző napi) árfolyam lesz.

Ez a szituáció akkor is, ha már van napi árfolyamunk, de délutánra a pénzügyintézet azt megváltoztatja.

Előfordulhat olyan eset, amikor a Magyar Nemzeti Bank által nem jegyzett fizetőeszközt kell átszámolni. Erre ad útmutatást a számviteli törvény 60. § (5) bekezdése.

§

60. § (5) A (4) bekezdésben előírt devizaárfolyam használatától el kell térni, ha a hitelintézet, illetve a Magyar Nemzeti Bank által nem jegyzett és nem konvertibilis valutát, ilyen valutára szóló eszközöket és kötelezettségeket kell forintra átszámítani. Ez esetben a valuta szabadpiaci árfolyamán (ennek hiányában országos na-

pillában a világ valutáinak árfolyamáról közzétett tájékoztató adatai alapján), a választott hitelintézet vagy a Magyar Nemzeti Bank által jegyzett devizára átszámított értéket kell a hitelintézet által jegyzett deviza devizavételi és devizaeladási árfolyamának átlagán vagy a Magyar Nemzeti Bank által közzétett, hivatalos devizaárfolyamán forintra átszámítani.

1.1.2. Vételi vagy eladási árfolyam

Térjünk vissza arra az esetre, amikor az MNB által is jegyzett devizáról van szó. Ha a vállalkozó úgy érzi, hogy neki ez a két alternatíva (mint az MNB-árfolyam vagy a hitelintézet középárfolyama) nem ad megbízható és valós összképet, akkor is van további lehetősége.

56

60. § (6) A külföldi pénzürtékre szóló eszközök és kötelezettségek forintra történő átszámításánál a devizavételi és devizaeladási árfolyam átlaga helyett valamennyi külföldi pénzürtékre szóló eszköz és kötelezettség egységesen értékelhető devizavételi vagy csak devizaeladási árfolyamon is, ha a (4) bekezdés szerinti értékeléstől történő eltérésnek az eszközre-forrásokra, illetve az eredményre gyakorolt hatása jelentős és emiatt a megbízható és valós összkép követelménye a (4) bekezdés szerint történő értékelés mellett nem teljesülne.

Azok a vállalkozások, amelyek kizárólag exportra dolgoznak, de minden költségük (alvállalkozó, anyag, bér, járulék stb.) forintban merül fel, használhatják a devizavételi árfolyamot. Ebben az esetben az történik, hogy a külföldi vevő átutalja a vállalkozó devizaszámlájára a leszámlázott értéket, melyet a bankban át kell váltani forintra ahhoz, hogy a forintban felmerült kiadásainkat teljesíteni tudjuk. Ehhez a bank a vételi árfolyamot fogja használni, hiszen az ő oldaláról ez egy vétel. (Nekünk ugyan eladás, de az árfolyamnál mindig a bank oldaláról kell a kérdést megközelíteni.)

Ha az árbevételt az MNB-árfolyamon számoljuk át forintra és így is könyveljük, majd a pénzügyi teljesítés után vételi árfolya-

mon lesz belőle elkölthető pénzeszköz, akkor az árfolyam-különbözet a valósánál nagyobb összeget fog mutatni.

Tételezzük fel, hogy a vevőnek számlázott teljesítés és a pénzügyi teljesítés, illetve annak átváltása forintra ugyanazon a napon történik.

Az lenne az életszerű, hogy a forintban jóváírt összeg az értékesítés árbevétele. Ha azonban nem a vételi árfolyam a választott árfolyamunk, akkor az MNB-árfolyamon számoljuk az árbevételt, és a különbséget árfolyam-különbözetre könyveljük. Ezáltal a vállalkozás eredménykimutatása torzulhat.

Elgondolkodhatunk a kizárólag forintért értékesítő, de az árukat importáló vállalkozások esetével is. Itt ahhoz, hogy a külföldi szállítókat kiegyenlítsük, folyamatosan a banktól kell devizát vásárolnunk. Ez a bank oldaláról eladási tranzakció, tehát az eladási árfolyamot fogja alkalmazni.

Korábbi években ez a választás – tehát vagy a vételi, vagy az eladási árfolyam választása – azért nem volt népszerű, mert a számviteli törvény előírása szerint a főszabálytól való eltérés hatását a kiegészítő mellékletben be kellett mutatni. Gyakorlatilag két könyvelést kellett volna végezni ahhoz, hogy ennek a követelménynek eleget lehessen tenni. Saját tapasztalatom szerint ezt a vállalkozások inkább elhagyták a kiegészítő mellékletben azzal az indokkal, hogy a ráfordított munka nincs arányban az információtartalmával. Talán ezért, vagy mert a törvényalkotók is rájöttek, hogy szinte teljesíthetetlen feladatról van szó, 2011-től hatályon kívül helyezték ezt a szabályt. Így a korábban „törvényi kötelezettségüket nem teljesítő” vállalkozások is fellélegezhetnek: nem kell ilyen számítást végezni.

Ennek az adminisztrációs egyszerűsítésnek ellenére azt gondolom, hogy a továbbiakban is lesznek olyan előbb említett exportőrök vagy importőrök, akik az MNB-árfolyamot választják, hiszen az áfatörvénnyel való összhangot így a legkönnyebb megteremteni. Erről még egy későbbi fejezetben is olvashatsz.

1.1.3. Teendők

Az előbbieket összefoglalva tehát a vállalkozó feladata, hogy a számviteli politikájában rögzítse a választott árfolyamot. Ezen választást a kiegészítő mellékletben is szerepeltetni kell.

A választott árfolyam lehet

- Magyar Nemzeti Bank által közzétett, hivatalos devizaárfolyam,
- a választott hitelintézet által meghirdetett devizavételi és devizaeladási árfolyamának átlaga,
- ha az előbbi kettő nem hoz megbízható és valós összképet, akkor a választott hitelintézet által közzétett
 - devizavételi vagy
 - devizaeladási árfolyam.

Ha a vállalkozó meg szeretné változtatni a korábban használt választott árfolyamot, akkor ezt bármelyik üzleti év első napján megteheti, de a következetesség elvének megfelelően a kiegészítő mellékletben be kell mutatni az eltérés hatását.

(Ismétlésül a következetesség elve: A beszámoló tartalma és formája, valamint az azt alátámasztó könyvvezetés tekintetében az állandóságot és az összehasonlíthatóságot biztosítani kell.)

Az árfolyam megváltoztatása az év végi átértékelés miatt az eredményre semmilyen hatást nem gyakorol. Csak akkor van értelme, ha ez csökkenti az árfolyam-különbözetet, és ezáltal a bevételi vagy költség soron a valósághoz közelebbi érték van.

1.2 Könyv szerinti érték

A könyv szerinti érték alkalmazására akkor kerül sor, amikor a devizában fennálló eszköz vagy kötelezettség állománya csökken, azt a könyveinkből ki kell vezetni. Ekkor a deviza vagy valuta értékét az általunk meghatározott könyv szerinti értéken csökkentjük.

Vonjunk egy párhuzamot a mindennapjainkból!

Képzeljük el, hogy családukkal nyaralni készülünk egy olyan országba, ahol euróval kell fizetni. Akkor tudjuk olcsóbbá ten-

ni a kikapcsolódásunkat, ha az euróban felmerült kiadásainkhoz minél olcsóbban vesszük meg a valutát. Ha akár hónapokkal korábban adódik egy lehetőség, hogy 250 Ft-ért hozzájussunk egy euróhoz, és ezt visszük magunkkal a nyaralásra, akkor úgy fogjuk kiszámolni, mi mennyibe került, hogy az eurós összeget megszorozzuk 250-nel. És lehet, hogy éppen akkor már 280 Ft a napi árfolyam, de mi nem ennyit fizettünk érte.

Logikus?

A számvitelben is az az elv, hogy olyan áron kell a valutát vagy devizát a könyveinkből kivezetni, ahogyan az bekerült. Tehát nem azt nézzük, hogy ma mennyi az árfolyam, hanem hogy azt mi korábban mennyiért szereztük.

Könyvvizsgálataim során egyszer találkoztam egy fura esettel. A főkönyvi kivonatban a 386-os devizaszámlának követel egyenlege volt. Ez még nem rendkívüli, hiszen előfordulhat, hogy folyószámlahitele van a cégnek. A bankkivonatot vizsgálva azonban megállapítottam, hogy a devizaszámla év végi záró egyenlege pozitív. Itt valami nem stimmel, gondoltam. De akkor még nem tudtam, hogy mi a probléma.

Végül megállapítottam, hogy a cég valamennyi gazdasági eseményt a választott árfolyamon könyvelt. Így előfordulhat, hogy egy magasabb árfolyamon könyvelt kiadás a forintban számolt egyenleget átviszi negatívba, míg a deviza értéke nem lesz negatív.

Azt tehát tudjuk, hogy a bekerülési értéken kell majd kivezetni a könyveinkből a valutát, illetve a devizát. De ha több bekerülési érték van, akkor melyiken? Ezzel kapcsolatban is a számviteli politika fog iránymutatást adni. A könyv szerinti érték meghatározására több lehetőségünk is van, így azt, hogy ki melyiket alkalmazza, rögzíteni kell.

A két leggyakrabban alkalmazott módszer a FIFO módszer és az átlagáras módszer. Van egy harmadik, az elszámolóáras módszer, de ennek alkalmazása a készleteknél gyakoribb. A deviza- és valutaárfolyamok folyamatosan változó és sokszor jelentősen ingadozó értékeinél nem lehet jól alkalmazni.

1.2.1. FIFO módszer

A FIFO módszert is sokan a készletek nyilvántartásáról ismerhetik, és talán eszükbe sem jutott, hogy a valuta és deviza elszámolásánál is alkalmazható.

A FIFO módszer lényege (First In First Out), hogy az elsőként bevételezett, megvásárolt eszközt használjuk fel először, következésképpen az időszak végén az eszközök között maradó tételek a legutóbb megvásárolt tételek.

NÉZZÜK EZT EGY PÉLDÁN:

A gazdasági események időrendben:

- Vásárolunk 1000 eurót, melyet 275 Ft/€ árfolyamon könyvelünk.
- Külföldi vevő kifizeti 1500 eurós követelésünket. A pénzügyi teljesítés napján érvényes árfolyam 265 Ft/€.
- Kiegyenlítjük 1500 eurós külföldi szállítói tartozásunkat.

(A feladat számos könyvelendő gazdasági eseményt tartalmaz, melyhez további információkra lenne szükség, de most csak a FIFO módszer lényegét kívánom bemutatni. További példákat teljes megoldással még olvashatsz a könyvben.)

Megnevezés	Összeg	Bekerülési árfolyam (Ft/€)	Kivezetés könyvszerinti értéken (Ft/€)	Összeg
	EUR			Ft
Valuta vásárlása	1 000,00	275,00		275 000
Vevői kiegyenlítés	1 500,00	265,00		397 500
Szállító kiegyenlítés	-1 000,00		275,00	-407 500
	-500,00		265,00	
EGYENLEG	1 000,00		265,00	265 000

A szállítói kiegyenlítésre felhasznált deviza forintértékét tehát úgy határoztuk meg, hogy a legrégebben bekerült 1000 eurót 275 Ft-os árfolyamon és a még 500 eurót 265 Ft-os árfolyamon számoltuk:
 $1000 \times 275 + 500 \times 265 = 407\,500$ Ft.

A FIFO módszerben az egyenleg a legutoljára megvásárolt eszközök értéke, esetünkben a 265 Ft-os árfolyamon bekerült deviza. A FIFO módszer teljesen megfelel a számviteli törvény előírásainak. Alkalmazása mégis ritkább, mint a következőkben tárgyalt átlagáras módszer, mert adminisztrációs igénye igen magas.

Azokban az esetekben, amikor akár a könyvelőprogram, akár valamilyen segédprogram nem számolja automatikusan a FIFO módszerrel a könyv szerinti értéket, vagy nagyszámú mozgás található a devizaszámlán vagy a valutapénztárban, akkor alkalmazását nem is javaslom.

1.2.2. Átlagáras módszer

A deviza-, illetve valutakészlet értékelése történhet átlagáras módszerrel. Ennek alkalmazása során a felhasználás értékét az addigi beszerzések alapján számított átlagár határozza meg. A készleten maradó deviza vagy valuta értéke pedig a korábbi „beszerzések” átlagára alapján határozódik meg.

PÉLDA

Az előző példát számoljuk át arra az esetre, amikor átlagáras módszert alkalmazunk.

Megnevezés	Összeg	Bekerülési árfolyam (Ft/€)	Átlagárfolyam (Ft/€)	Összeg
	EUR			Ft
Valuta vásárlása	1 000,00	275,00	275,00	275 000
Vevői kiegyenlítés	1 500,00	265,00	269,00	397 500
Szállító kiegyenlítés	-1 500,00		269,00	-403 500
EGYENLEG	1 000,00		269,00	269 000

Gyakorlatilag minden valuta- vagy devizakészlet-növekedés után megváltozik az átlagár, és amikor állománycsökkenés áll be, akkor ezen az átlagárfolyamon kell könyvelni.

Ezért is nevezi a szakirodalom csúsztatott átlagárnak.

Az átlagáras módszer tehát nem más, mint a valuta, deviza állományának növekedésekor alkalmazott választott árfolyamokból kialakult átlag.

Előnye, hogy könnyen meghatározható, nem kell hozzá komolyabb számításokat végezni. Nem kell mást tenni, mint a devizaszámlánk napi nyitó állományát megnézzük forintban (ez van a devizaszámla főkönyvi számláján), megnézzük a bankkivonaton feltüntetett eurós értéket, és a kettőt elosztjuk egymással. Ezzel kialakul a devizakészlet átlagárfolyama.

Ez a kis számítás arra is alkalmas, hogy folyamatosan ellenőrizzük, ez a bizonyos átlagárfolyam „életszerű” tartományban van-e. Egy közel 500 Ft/EUR érték esetén biztosak lehetünk benne, hogy korábban valamit rosszul könyveltünk, és bizony azt javítani kell.

Az előbb elmeséltem a pozitív bankkivonat és a negatív főkönyv esetét. Ha az állománycsökkenést is választott árfolyamon könyvelnénk, nemcsak az előző, hanem olyan eset is előfordulhat, hogy 500 Ft-ig „felkúszik” az átlagárfolyam. Ez biztosan nem jó!!!

Amennyiben állománycsökkenést átlagárfolyamon könyvelünk, akkor ez az átlag nem változik, fogalmazhatnánk úgy, hogy nem változhat!

Az átlagról annyit mindenképpen tudni kell, hogy a legkisebb és legnagyobb átlagolandó érték közé kell, hogy essen. Azaz ha korábban vettünk valutát 275 Ft-ért is meg 265 Ft-ért is, akkor az átlag e két érték között kell, hogy legyen.

1.2.3. Összehasonlítás

Mind a FIFO módszer, mind az átlagáras módszer megfelel a számviteli törvény értékelésére vonatkozó előírásainak. Az előbbi példában látható, hogy a megmaradó egyenleg értéke FIFO módszer szerint valamivel alacsonyabb, mint az átlagáras módszer alapján számított záró érték. Ennek magyarázata, hogy a bekerülési ár csökkent, és FIFO módszer alapján a készletértéket az utolsó beszerzések értéke határozza meg, míg az átlagármódszer figyelembe veszi a korábbi, magasabb értéken történt bekerüléseket is.

Amennyiben a beszerzési árak növekvő tendenciát mutatnak, az előző gondolatmenet alapján a FIFO módszer szerint megállapított záró érték magasabb lesz, mint az átlagár alapján számított érték.

Az év végi átértékelés kapcsán pedig mindent az év végi árfolyamra kell átértékelni, így az eltérő módszerek alapján keletkezett nyilvántartási értékek addigra kiegyenlítődnek.

A large, light gray magnifying glass icon is centered on the page. The handle is a vertical bar extending downwards. The lens is a circle containing the number '2.' in a bold, black, sans-serif font.

2.

DEVIZÁS ESZKÖZÖK